

המקום & Talmud-online.nl

Parashat Vayakhel וַיַּקְהֵל Maart 22 2025 / 22 Adar 5785.
Shemot (Exodus) 35:1-38:20 B'midbar (Num) 19:1-22

Verzamelen.

Mozes verzamelde, maar wat verzamelde hij? De ware Bnei-Yisrael en het woord dat hiervoor wordt gebruikt is VaYakhel ("ויקהל"). Het leert ons over een specifieke daad van Mozes. Het woord VaYakhel heeft als wortel kuf-hey-lamed. Van dezelfde wortel komt het woord kahal, wat 'gemeenschap' betekent. Mozes scheidde dus de Bnei-Yisrael van de Erev-Rav (de Egyptische bekeerlingen), die zich alleen voor de glorie aansloten. En zij zondigden in al de tijd sinds ze Egypte verlieten, en zorgden ervoor dat Bnei-Yisrael ook zondigde met Amalek, het vlees, het water en toen ze vroegen om terug te gaan naar Egypte (om er een paar te noemen).

De Zohar zegt dat Mozes diegenen van de Erev-Rav die de plaag overleefden na de zonde van het Gouden Kalf opnam in Bnei-Yisrael. We kunnen dit leren van het woord VaYakhel, omdat het dezelfde numerieke waarde heeft als een Mikva "מקוה" onderdompeling beiden zijn 151. Mozes maakte ze weer zuiver en heilig, en heiligde HaShem naam. De Zohar zegt dat aangezien Mozes de ziel van Hevel, Set en Noach had, hij begreep dat deze overgebleven Erev-Rav tot Bnei-Yisrael behoorden. HaShem gaf hen de mogelijkheid om nu goud te gebruiken voor de bouw van de Mishkan, in plaats van het gouden kalf.

Door het ware volk van Israël te verzamelen, bood Mozes als het ware hiermee de vergadering aan om hen redden en tegelijkertijd was dit ook de mogelijkheid om ze te berispen. Mozes kwam met de tweede set tabletten op Jom Kippoer (wat toevallig Shabbat was) en de volgende dag verzamelde hij Bnei-Yisrael om hen allen te voorzien van HaShem's wetten en de Mitzvot. Het is interessant om te zien dat deze Parasha bijna een herhaling is van Parashat Terumah; om ons hiermee te leren dat we na de zonde met het Gouden Kalf nieuwe regels nodig hadden voor de Mitzvah van het bouwen van de Mishkan.

המקום & Talmud-online.nl

We zien dus dat Mozes een manier heeft gevonden om ervoor te zorgen dat onze verdeelde voorouders weer een kahal, een gemeenschap, worden. En is er iets te vinden dat we kunnen leren hieruit dat ons zal helpen om een echte gemeenschap te herstellen in onze eigen tijd van omwenteling, verdeeldheid en wanorde?

In Shemot (Ex). 35: 2-3, herstelt Mozes in ieder geval een van de grootste verenigende elementen in het hele Joodse leven, de Shabbat, terug bij onze voorouders. Daarmee vestigt hij een van de sleutelfactoren bij het creëren van een coherente en samenhangende gemeenschap: nl gedeelde ervaring. Het is waar dat de slavernij en bevrijding in Egypte een gedeelde ervaring waren. Het is ook waar dat de openbaring op de Sinai een gedeelde ervaring was. Het waren echter unieke ervaringen, ook al proberen we in zekere zin hun betekenis te heroveren met onze jaarlijkse feesten. De Shabbat is echter een gedeelde ervaring die frequent en regelmatig aanwezig is, en die aan het einde van de week plaatsvindt, ongeacht het seizoen, de grillen van de Joodse kalender of zelfs op welke plaats we ons bevinden geografisch, sociaal of economisch. Verder is het definitief. Sinds de oudheid heeft de naleving van de Shabbat als een dag van rust en vernieuwing het Joodse volk onderscheiden, hetzij in onze eigen ogen of in de ogen van anderen. De Shabbat is, deels, wat ons definieert als zowel volk als geloof.

In de verzen die volgen, herstelt Mozes een tweede verenigend element, de bouw van de Mishkan of Tabernakel. De gedetailleerde beschrijving hier is bijna identiek aan die welke in eerdere hoofdstukken voorkomt (Ex. 25 e.v.). Door nogmaals iedereen die kan uit te nodigen om deel te nemen aan het verzamelen van materialen, aan het vormgeven van de verschillende kenmerken van de Mishkan en aan de bouw ervan, vernieuwt Mozes het gevoel van een gedeelde onderneming en gemeenschappelijk doel, zowel fysiek als spiritueel dat ervoor zorgt dat de "legioenen van Israël" (kol adat b'nai Yisrael) worden hersteld als een enkele gemeenschap (kehila).

De inzichten die het woord VaYakhel bevat, zijn daarom ook nuttig voor ons in onze eigen tijd. Zijn er geen "gouden kalveren" die ons wegtrekken van onze zoektocht naar het hogere doel en HaShem? Zijn er geen hedendaagse afgoderijen die de waarheid verdraaien en verdeeldheid bevorderen, waardoor we afstand nemen van ons betere zelf en van elkaar? Je vraagt je af wat ervoor kan zorgen dat de

המקום & Talmud-online.nl

"legioenen" waarin we verdeeld zijn, worden hersteld als een gemeenschap die wordt gedefinieerd door gedeelde ervaring, collectieve inspanning en een gemeenschappelijk doel?

Het valt ook op dat Mozes niet suggereert dat de "legioenen van Israël" zich om hem heen verzamelen. Hij suggereert ook niet dat de twaalf stammen hun afzonderlijke identiteiten moeten afleggen om samen te komen als een enkele samenhangende gemeenschap. In plaats daarvan zorgt hij ervoor dat het volk zichzelf opnieuw vestigt als een kehila kedosha, een heilige gemeenschap. Dit doet hij door hen op te roepen zich opnieuw te committeren aan de deugden en waarden die voortkomen uit gedeelde ervaringen, inspanningen en doelen. Op deze manier overwinnen ze de verdeeldheid en wanorde van de gebeurtenis met het Gouden Kalf. Ze herwinnen hiermee hun gevoel van onderlinge verbondenheid en de banden van één volk dat een verbond met HaShem is aangegaan.

Te vaak zoeken we in tijden van ontwrichting naar iemand een persoon die ons bij elkaar brengt. Of we vragen afzonderlijke groepen om af te stappen van wat hen uniek maakt om een verenigde gemeenschap te stichten. We leren uit de Torah dat beide gevaarlijke paden zijn. Geen enkele persoon kan of zou één enkele kracht kunnen zijn die verenigt, juist omdat het resulteert in het gebruik van geweld om loyaliteit af te dwingen. Dat kan zowel op het geestelijke of fysieke vlak zijn. Conformisme mag niet worden verward met eenheid. Het mag zeker geen vereiste worden voor het creëren van een gemeenschap omdat het leidt tot dwang.

Het zou geweldig zijn als de Torah ons een simpele, onfeilbare formule zou geven voor het "veroorzaken van gemeenschap". Misschien zijn er mensen die zoiets in de tekst vinden. Maar onze Torah spreekt over Mozes die de gemeenschap herstelt onder ons volk dat, ondanks alles, veel meer gemeenschappelijkheid had dan dat wij genieten onder onze lokale, nationale en zelfs Joodse "legioenen". In plaats daarvan geeft de Torah ons juist richtlijnen over wat we moeten vermijden in onze poging om "gemeenschap te veroorzaken". Het kan niet veilig zijn om afhankelijk van één persoon te zijn... het vereist juist de deelname en bijdragen van alle betrokkenen. Het gaat niet om conformiteit... het gaat om inclusie, zodat elke persoon of groep/stam zijn weg kan vinden om zich aan te sluiten bij de collectieve inspanning. Zodat er

המקום & Talmud-online.nl

hierdoor een doel te vinden is in het nastreven van waarden die onze beste acties juist inspireren en onze hoogste aspiraties veredelen. De geschiedenis van ons volk vanaf de tijd van Mozes tot nu toe onderstreept dat het veroorzaken van gemeenschappen (kehilot) die sterk genoeg moeten zijn om in de loop van de tijd en onder alle denkbare omstandigheden te overleven. De deugd en visie is vereist, en moet worden gedeeld en geëerd zonder enig geweld.

Bnei-Yisrael leerde van zulke leringen ook dat ze nu hun basisbegrippen van hun leven moeten heroverwegen, wetende dat de Erev-Rav constant in hun midden is, en ze moeten zich dienovereenkomstig aanpassen, aangezien ze deel uitmaken van de kwade neiging, en elke dag aangepakt moeten worden, vooral als het gaat om het omgaan met heiligheid en het dienen van HaShem. Vandaag moeten we hetzelfde doen, aangezien de Erev-Rav nog steeds in ons midden zijn.

Vuur wordt vergeleken met een verhitte discussie die grote meningsverschillen kan veroorzaken en families, vrienden, partners, gemeenten en de hele Bnei-Yisrael kan vernietigen. We mogen geen vuur/discussies op Shabbat brengen en we zouden alleen over Torah-zaken moeten praten. Tenslotte zijn dat de zaken die ons uiteindelijk tot één volk maken. Het vuur werd na Shabbat door Adam gecreëerd nadat hij uit Gan-Eden was gegooid en duisternis had ervaren.

In het derde vers van Shemot 35 spellen de laatste letters van elk van de woorden "Teva'aru Esh Bechol Moshvotchem" ("תבערו אש בכל מושבותיכם") het woord SHALOM ("שלום" - vrede). Het leert ons dus ook dat wanneer we geen vuur in ons midden hebben, we vrede hebben. Het woord Bereshiet ("בראשית") spelt ook de woorden "ירא שבת", houd de Shabbat.

Interessanter is het misschien nog wel om erop te wijzen dat er in de kiddush op vrijdagavond een verborgen code zit; יום השישי ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלהים; tellend vanaf de tweede "Yud" in het woord "השישי", en elke zeven letters overslaand, vinden we het woord Israël (ישראל).

De Midrasj vertelt ons dat de Shabbat eerst werd genoemd vóór de Mishkan om de Shabbat en alles waar HaShem voor stond te verheffen. We leren deze lering al door het allereerste woord in de Torah, "Bereshiet" ("בראשית"), omdat het de woorden "ירא

המקום & Talmud-online.nl

"שבת" ("Respecteer de heilige Shabbat") heeft. De Bnei-Yisrael waren zo opgewonden om de Mishkan te bouwen dat ze al hun inspanningen op deze taak richtten.

Ze begrepen de ernst van de zonde van het Gouden Kalf en hoe ze HaShems Goddelijke Aanwezigheid bijna verloren als gevolg van hun zonde. Ze haastten zich nu om te geven en te bouwen om HaShems aanwezigheid onder hen te garanderen, de Shechinah (die geworteld is in het woord Mishkan). Om hun bereidheid uit te drukken, gaven Bnei-Yisrael voor het eerst niets om hun "fysieke bezittingen" en "vochten" ze er zelfs voor om alles te geven wat nodig was. Zo moet het eigenlijk ook voor ons als volk zijn alles geven hoe moeilijk dit ook soms kan zijn voor ons. We begrijpen niet altijd alles en soms maakt dat het juist moeilijk en zwaar. Net als de stammen heeft ieder van ons een naam en een doel. HaShem ziet ons, hoort ons en roept ons op om aan Hem gehecht te zijn, te leiden met lof en te vechten voor rechtvaardigheid en eenheid met elkaar. Hij beloont onze worstelingen altijd met zegeningen en ook al zien we dit niet altijd.

Jaäcov Noorland talmid van Rabbi J. de Leeuwe